

MUSEERNE OG KRIGSTIDEN

Af *Albert Thomsen*¹⁾.

En stor Krig sætter ogsaa sine Spor i Museernes Samlinger. De fleste Museer ejer saaledes større eller mindre Udvalg af Ting og Tryksager fra de slesvigske Krige og fra den første Verdenskrig.

Ogsaa den sidste Krig og de fem Besættelsesaar kræver af os Museumsfolk, at vi i Tide sørger for at indsamle et Materiale, der kan give kommende Slægter en Forestilling om, hvorledes Forholdene var i disse fem skæbnesvangre Aar. Vi skal ikke blot modtage de Sager, som Folk sender os, men ogsaa søge at afrunde Samlingen ved systematisk Indsamling.

Nu kunde man maaske indvende, at det er meningsløst, at alle vore Provinsmuseer hver danner sig sin lille Afdeling for Krigsminder, og at det var mere rationelt at skabe et stort Landsmuseum for disse Ting. Saa vidt jeg ved, har Modstandsbevægelsen da ogsaa arbejdet paa at virkeliggøre denne Tanke.

Men det forekommer mig, at ogsaa de lokale Museer har baade Ret og Pligt til at tilvejebringe deres egen lille Samling af Sager fra de fem Aar. Vi bør blot sørge for, at den virkelig faar et *lokalt Særpræg*, saa den virkelig giver et Billede af Forholdene netop paa vor Egn, i vor By. Hvis vi faar Ting, som stammer andetsteds fra, bør vi sørge for, at de kommer derhen, hvor de naturligt hører hjemme.

Hvad skal nu en saadan Krigssamling i et Provinsmuseum indeholde?

¹⁾ Foredrag ved Dansk historisk Fællesforenings Aarsmøde paa Kronborg den 31. August 1946.

Ja, det maa jo naturligvis for en stor Del afhænge af de lokale Forhold under Besættelsen. Denne satte sig jo ikke lige dybe Spor allevegne. Enhver Museumsmand maa selv klare sig sin Opgaves Omfang og Muligheder. Forøvrigt tror jeg, at man de fleste Steder allerede er i Gang med at løse Opgaven.

Jeg kan godt nævne nogle Emner. De fleste er vel selvfølgelig Indsamlingsobjekter, men om nogle kan der diskuteres.

Der er nu først de *trykte og skrevne Sager*: illegale Blade, lokale Aviser med Omtale af større Begivenheder, Plakater og Op- raab — danske og tyske —, lovlige og ulovlige Tryksager, »Schein«, censurerede Breve o. l.

Jeg ved godt, at disse Sager først og fremmest hører hjemme i Biblioteker og Arkiver, men Museerne kan heller ikke undvære dem, for de hører med i det sande Billede af de onde Aar. Dog bør vi ude over Landet hjælpe de nævnte Institutioner med deres Indsamling; vi har jo ofte Dubletter og Sager fra fremmede Egnè, som vi maaske kan glæde andre med.

Saa er der *Billederne*. Især Fotografier af Begivenheder som Brande, Sabotagehandlinger, Episoder fra Gadeuroligheder, tyske Transporter, Overrumplingen af det danske Militær og Politi, nedskudte Flyvemaskiner o. m. a. Hos Fotohandlere ligger der ofte Kopier af de Films, som de meget fotograferende Tyskere har indleveret til Fremkaldelse.

Især i Befrielsesdagene i Maj 1945 blev der fotograferet meget, saa det vil være let at faa en god Samling fra disse store Dage.

Ogsaa Films bør vi skaffe os; der blev drejet mange Meter Smalfilms i Majdagene, og det vil ikke være uoverkommeligt at erhverve Kopier af de bedste.

Luftværnet er et Kapitel for sig, og selv om dets Tryksager var temmelig ens Landet over, bør man alligevel gemme nogle af dem, især de lokale.

Noget lignende gælder *Rationeringsmærkerne*; de vil tydeligere end lange Forklaringer give hele Situationen.

Det er straks meget vanskeligere med *Surrogaterne*, alle disse kedelige Sager, som vi endnu ikke er sluppet helt af med. Der er

næppe Tvivl om, at vi kunde faa Vognlæs af dem til sin Tid hos Forretningsfolk; jeg husker endnu alle de ædelmodige Tilbud jeg fik efter Krigen 1918. Men dels fylder det forfærdeligt, og dels er meget af det svært at opbevare og konservere, saa man nødes til at udvise Maaidehold. Men noget af det bør gemmes. I nogle Tilfælde kan man nøjes med den tomme Emballage, hvis Reklamer tydeligt vidner om Indholdets Elendighed. Helt kan disse Sager ikke undværes i det sande Billede af de Forhold, vi har gennemlevet, og Synet af dem vil fylde vore Efterkommere med Undren og Medfølelse.

Museerne i de Byer, hvor der laa *tysk Garnison*, vil kunne faa Erindringer om de grønnes Ophold, i Form af Staalhjelme, Vaaben, Flag, Landminer, Opslag o. s. v. Nogle Steder kan der maaske ogsaa skaffes Torturinstrumenter o. lign. Minder om Gestapos og de danske Banditkorps Bedrifter.

Endelig er der de fleste Steder Mulighed for en Mængde Ting, der illustrerer *Frihedsbevægelsens* Indsats, som f. Eks. Containers, Faldskærme, Vaaben og Tryksager.

Her gælder det dog, at det selvfølgelig i første Række maa være Tøjhusmuseets Sag at samle paa Vaaben, saa de lokale Museer bør kun have ganske faa Eksempler liggende. De er ogsaa vanskelige at have i Fred for ungdommelige Museumsgæster. Og man bør aldrig gemme Ammunition, Patroner, Projektiler o. lign. i effektiv Tilstand; det maa først aflades. Ellers er der jo en Risiko for Ulykkestilfælde ad Aare.

Det var nogle Eksempler paa Indsamlingsobjekter. Enhver Museumsmand kunde nævne adskilligt flere.

Men hvad skal vi saa gøre ved alle disse Ting?

Jeg tror, det er fornuftigt, som man nogle Steder har gjort, at *udstille* dem, mens man samler. Saa ser Folk, hvad man har, og hvad der mangler, og derved øges Interessen.

Men mon det saa ikke derefter er klogt at *magasinere* det hele nogle Aar? Og saa kan man jo om 5 eller 10 Aar, naar man har Overblik over Samlingens Omfang og Muligheder, indrette et Skab eller to, eller maaske et helt Lokale til det.

Krigssamlingen er et mærkeligt og broget Blad i den Historiens og Kulturhistoriens folkelige Billedbog, som vore Museer har til Opgave at skabe, men da Besættelsestiden jo formede sig forskelligt i Landets forskellige Egne, er der Mulighed for at give de enkelte Museers Samling fra disse Aar et tydeligt Særpræg, saa baade vore udenbys Gæster, men først og fremmest vore egne Folk, kan faa et klart Indtryk af, hvorledes Forholdene var her i vor By, paa vor Egn.